

Podstawa programowa przedmiotu matematyka

ZAKRES PODSTAWOWY	ZAKRES ROZSZERZONY
1. Liczby rzeczywiste uczeń:	
<ol style="list-style-type: none"> przedstawia liczby rzeczywiste w różnych postaciach (np. ułamek zwykłego, ułamek dziesiętny okresowy, z użyciem symboli pierwiastków, potęg); oblicza wartości wyrażeń arytmetycznych (wymiernych); posługuje się w obliczeniach pierwiastkami dowolnego stopnia i stosuje prawa działań na pierwiastkach; oblicza potęgi o wykładnikach wymiernych i stosuje prawa działań na potęgach o wykładnikach wymiernych; wykorzystuje podstawowe własności potęg (również w zagadnieniach związanych z innymi dziedzinami wiedzy, np. fizyką, chemią, informatyką); wykorzystuje definicję logarytmu i stosuje w obliczeniach wzory na logarytm iloczynu, logarytm ilorazu i logarytm potęgi o wykładniku naturalnym; oblicza błąd bezwzględny i błąd względny przybliżenia; posługuje się pojęciem przedziału liczbowego, zaznacza przedziały na osi liczbowej; wykonuje obliczenia procentowe, oblicza podatki, zysk z lokat (również złożonych na procent składany i na okres krótszy niż rok). 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> wykorzystuje pojęcie wartości bezwzględnej i jej interpretację geometryczną, zaznacza na osi liczbowej zbiory opisane za pomocą równań i nierówności typu: $x - a = b$, $x - a < b$, $x - a \geq b$, stosuje w obliczeniach wzór na logarytm potęgi oraz wzór na zamianę podstawy logarytmu.
2. Wyrażenia algebraiczne uczeń:	
<ol style="list-style-type: none"> używa wzorów skróconego mnożenia na $(a \pm b)^2$ oraz $a^2 - b^2$. 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> używa wzorów skróconego mnożenia na $(a \pm b)^3$ oraz $a^3 \pm b^3$; dzieli wielomiany przez dwumian $ax + b$; rozkłada wielomian na czynniki, stosując wzory skróconego mnożenia lub wyłączając wspólny czynnik przed nawias; dodaje, odejmuje i mnoży wielomiany; wyznacza dziedzinę prostego wyrażenia wymiernego z jedną zmienną, w którym w mianowniku występują tylko wyrażenia dające się łatwo sprowadzić do iloczynu wielomianów liniowych i kwadratowych; dodaje, odejmuje, mnoży i dzieli wyrażenia wymierne; rozszerza i skraca wyrażenia wymierne (w łatwych przypadkach).
3. Równania i nierówności uczeń:	
<ol style="list-style-type: none"> sprawdza, czy dana liczba rzeczywista jest rozwiązaniem równania lub nierówności; wykorzystuje interpretację geometryczną układu równań pierwszego stopnia z dwiema niewiadomymi; rozwiązuje nierówności pierwszego stopnia z jedną niewiadomą; rozwiązuje równania kwadratowe z jedną niewiadomą; rozwiązuje nierówności kwadratowe z jedną niewiadomą; korzysta z definicji pierwiastka do rozwiązywania równań typu $x^2 = -8$; 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> stosuje wzory Viete'a; rozwiązuje równania i nierówności liniowe i kwadratowe z parametrem; rozwiązuje układy równań, prowadzące do równań kwadratowych; stosuje twierdzenie o reszcie z dzielenia wielomianu przez dwumian $x - a$; stosuje twierdzenie o pierwiastkach wymiernych

<p>7. korzysta z własności iloczynu przy rozwiązywaniu równań typu $x(x + 1)(x - 7) = 0$;</p> <p>8. rozwiązuje proste równania wymierne, prowadzące do równań liniowych lub kwadratowych, np. $\frac{x+1}{x+3} = 2$, $\frac{x+1}{x} = 2x$</p>	<p>wielomianu o współczynnikach całkowitych;</p> <p>6. rozwiązuje równania wielomianowe dające się łatwo sprowadzić do równań kwadratowych;</p> <p>7. rozwiązuje łatwe nierówności wielomianowe;</p> <p>8. rozwiązuje proste nierówności wymierne typu $\frac{x+1}{x+3} > 2$, $\frac{x+3}{x^2-16} < \frac{2x}{x^2-4x}$, $\frac{3x-2}{4x-7} \leq \frac{1-3x}{5-4x}$</p> <p>9. rozwiązuje równania i nierówności z wartością bezwzględną, o poziomie trudności nie wyższym, niż: $x + 1 - 2 = 3$, $x + 3 + x - 5 > 12$</p>
<p>4. Funkcje uczeń:</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. określa funkcje za pomocą wzoru, tabeli, wykresu, opisu słownego; 2. oblicza ze wzoru wartość funkcji dla danego argumentu. Posługuje się poznanymi metodami rozwiązywania równań do obliczenia, dla jakiego argumentu funkcja przyjmuje daną wartość; 3. odczytuje z wykresu własności funkcji (dziedzinę, zbiór wartości, miejsca zerowe, maksymalne przedziały, w których funkcja maleje, rośnie, ma stały znak; punkty, w których funkcja przyjmuje w podanym przedziale wartość największą lub najmniejszą); 4. na podstawie wykresu funkcji $y = f(x)$ szkicuje wykresy funkcji $y = f(x + a)$, $y = f(x) + a$, $y = -f(x)$, $y = f(-x)$; 5. rysuje wykres funkcji liniowej, korzystając z jej wzoru; 6. wyznacza wzór funkcji liniowej na podstawie informacji o funkcji lub o jej wykresie; 7. interpretuje współczynniki występujące we wzorze funkcji liniowej; 8. szkicuje wykres funkcji kwadratowej, korzystając z jej wzoru; 9. wyznacza wzór funkcji kwadratowej na podstawie pewnych informacji o tej funkcji lub o jej wykresie; 10. interpretuje współczynniki występujące we wzorze funkcji kwadratowej w postaci kanonicznej, w postaci ogólnej i w postaci iloczynowej (o ile istnieje); 11. wyznacza wartość najmniejszą i wartość największą funkcji kwadratowej w przedziale domkniętym; 12. wykorzystuje własności funkcji liniowej i kwadratowej do interpretacji zagadnień geometrycznych, fizycznych itp. (także osadzonych w kontekście praktycznym); 13. szkicuje wykres funkcji $f(x) = a/x$ dla danego a, korzysta ze wzoru i wykresu tej funkcji do interpretacji zagadnień związanych z wielkościami odwrotnieproporcjonalnymi; 14. szkicuje wykresy funkcji wykładniczych dla różnych podstaw; 15. posługuje się funkcjami wykładniczymi do opisu zjawisk fizycznych, chemicznych, a także w zagadnieniach osadzonych w kontekście praktycznym. 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. na podstawie wykresu funkcji $y = f(x)$ szkicuje wykresy funkcji $y = f(x)$, $y = c \cdot f(x)$, $y = f(cx)$; 2. szkicuje wykresy funkcji logarytmicznych dla różnych podstaw; 3. posługuje się funkcjami logarytmicznymi do opisu zjawisk fizycznych, chemicznych, a także w zagadnieniach osadzonych w kontekście praktycznym; 4. szkicuje wykres funkcji określonej w różnych przedziałach różnymi wzorami; odczytuje własności takiej funkcji z wykresu.
<p>5. Ciągi uczeń:</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. wyznacza wyrazy ciągu określonego wzorem ogólnym; 2. bada, czy dany ciąg jest arytmetyczny lub geometryczny; 3. stosuje wzór na n-ty wyraz i na sumę n początkowych wyrazów ciągu arytmetycznego; 4. stosuje wzór na n-ty wyraz i na sumę n początkowych wyrazów ciągu geometrycznego. 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. wyznacza wyrazy ciągu określonego wzorem rekurencyjnym; 2. oblicza granice ciągów, korzystając z granic ciągów typu $1/n$, $1/n^2$ oraz z twierdzeń o działaniach na granicach ciągów; 3. rozpoznaje szeregi geometryczne zbieżne i oblicza ich

		sumy.
6. Trygonometria		
uczeń:		
<ol style="list-style-type: none"> wykorzystuje definicje i wyznacza wartości funkcji sinus, cosinus i tangens kątów o miarach od 0° do 180°; korzysta z przybliżonych wartości funkcji trygonometrycznych (odczytanych z tablic lub obliczonych za pomocą kalkulatora); oblicza miarę kąta ostrego, dla której funkcja trygonometryczna przyjmuje daną wartość (miarę dokładną albo - korzystając z tablic lub kalkulatora - przybliżoną); stosuje proste zależności między funkcjami trygonometrycznymi: $\sin^2 \alpha + \cos^2 \alpha = 1$, $\operatorname{tg} \alpha = \frac{\sin \alpha}{\cos \alpha}$ oraz $\sin(90^\circ - \alpha) = \cos \alpha$; znając wartość jednej z funkcji: sinus lub cosinus, wyznacza wartości pozostałych funkcji tego samego kąta ostrego. 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> stosuje miarę łukową, zamienia miarę łukową kąta na stopniową i odwrotnie; wykorzystuje definicje i wyznacza wartości funkcji sinus, cosinus i tangens dowolnego kąta o mierze wyrażonej w stopniach lub radianach (przez sprowadzenie do przypadku kąta ostrego); wykorzystuje okresowość funkcji trygonometrycznych; posługuje się wykresami funkcji trygonometrycznych (np. gdy rozwiązuje nierówności typu $\sin x > a$, $\cos x \leq a$, $\operatorname{tg} x > a$); stosuje wzory na sinus i cosinus sumy i różnicy kątów, sumę i różnicę sinusów i cosinusów kątów; rozwiązuje równania i nierówności trygonometryczne typu $\sin 2x = \frac{1}{2} \sin x + \cos x = 1$ $\cos 2x < \frac{1}{2}$ 	
7. Planimetria		
uczeń:		
<ol style="list-style-type: none"> stosuje zależności między kątem środkowym i kątem wpisanym; korzysta z własności stycznej do okręgu i własności okręgów stycznych; rozpoznaje trójkąty podobne i wykorzystuje (także w kontekstach praktycznych) cechy podobieństwa trójkątów; korzysta z własności funkcji trygonometrycznych w łatwych obliczeniach geometrycznych, w tym ze wzoru na pole trójkąta ostrokątnego o danych dwóch bokach i kącie między nimi. 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> stosuje twierdzenia charakteryzujące czworokąty wpisane w okrąg i czworokąty opisane na okręgu; stosuje twierdzenie Talesa i twierdzenie odwrotne do twierdzenia Talesa do obliczania długości odcinków i ustalania równoległości prostych; znajduje obrazy niektórych figur geometrycznych w jednokładności (odcinka, trójkąta, czworokąta itp.); rozpoznaje figury podobne i jednokładne; wykorzystuje (także w kontekstach praktycznych) ich własności; 	
8. Geometria na płaszczyźnie kartezjańskiej		
uczeń:		
<ol style="list-style-type: none"> wyznacza równanie prostej przechodzącej przez dwa dane punkty (w postaci kierunkowej lub ogólnej); bada równoległość i prostopadłość prostych na podstawie ich równań kierunkowych; wyznacza równanie prostej, która jest równoległa lub prostopadła do prostej danej w postaci kierunkowej i przechodzi przez dany punkt; oblicza współrzędne punktu przecięcia dwóch prostych; wyznacza współrzędne środka odcinka; oblicza odległość dwóch punktów; znajduje obrazy niektórych figur geometrycznych (punktu, prostej, odcinka, okręgu, trójkąta itp.) w symetrii osiowej względem osi układu współrzędnych i symetrii środkowej względem początku układu. 	<p>spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> interpretuje graficznie nierówności liniową z dwiema niewiadomymi oraz układy takich nierówności; bada równoległość i prostopadłość prostych na podstawie ich równań ogólnych; wyznacza równanie prostej, która jest równoległa lub prostopadła do prostej danej w postaci ogólnej i przechodzi przez dany punkt; oblicza odległość punktu od prostej; posługuje się równaniem okręgu $(x - a)^2 + (y - b)^2 = r^2$ oraz opisuje koła za pomocą nierówności; wyznacza punkty wspólne prostej i okręgu; oblicza współrzędne oraz długość wektora; dodaje i odejmuje wektory oraz mnoży je przez liczbę. Interpretuje geometrycznie działania na wektorach; stosuje wektory do opisu przesunięcia wykresu funkcji. 	

9. Stereometria

uczeń:

1. rozpoznaje w graniastosłupach i ostrosłupach kąt między odcinkami i płaszczyznami (między krawędziami i ścianami, przekątnymi i ścianami), oblicza miary tych kątów; 2. rozpoznaje w walcach i w stożkach kąt między odcinkami oraz kąt między odcinkami i płaszczyznami (np. kąt rozwarcia stożka, kąt między tworzącą a podstawą), oblicza miary tych kątów; 3. rozpoznaje w graniastosłupach i ostrosłupach kąty między ścianami; 4. określa, jaką figurą jest dany przekrój prostopadłościanu płaszczyzną; 5. stosuje trygonometrię do obliczeń długości odcinków, miar kątów, pól powierzchni i objętości.	1. określa, jaką figurą jest dany przekrój graniastosłupa lub ostrosłupa płaszczyzną.

10 Elementy statystyki opisowej. Teoria prawdopodobieństwa

uczeń:

1. oblicza średnią ważoną i odchylenie standardowe zestawu danych (także w przypadku danych odpowiednio pogrupowanych), interpretuje te parametry dla danych empirycznych; 2. zlicza obiekty w prostych sytuacjach kombinatorycznych, niewymagających użycia wzorów kombinatorycznych, stosuje regułę mnożenia i regułę dodawania; 3. oblicza prawdopodobieństwa w prostych sytuacjach, stosując klasyczną definicję prawdopodobieństwa.	spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto: 1. wykorzystuje wzory na liczbę permutacji, kombinacji, wariacji i wariacji z powtórzeniami do zliczania obiektów w bardziej złożonych sytuacjach kombinatorycznych; 2. oblicza prawdopodobieństwowa warunkowe; 3. korzysta z twierdzenia o prawdopodobieństwie całkowitym.

11. Rachunek różniczkowy

uczeń:

	1. oblicza granice funkcji (i granice jednostronne), korzystając z twierdzeń o działaniach na granicach i i własności funkcji ciągłych; 2. oblicza pochodne funkcji wymiernych; 3. korzysta z geometrycznej i fizycznej interpretacji pochodnej; 4. korzysta z własności pochodnej do wyznaczenia przedziałów monotoniczności funkcji; 5. znajduje ekstrema funkcji wielomianowych i wymiernych; 6. stosuje pochodne do rozwiązywania zagadnień optymalizacyjnych.